

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

53-1

BRNO 2012

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 53
Volume 53

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Prusiek, lok. 25. Hrob č. 22, zlato (viz obr. 6. na str. 78)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2012
Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neinpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2012 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Literatura

Almgren, O. 1923: *Studien über nordeuropäische Fibelformen*. Leipzig.

Resumé

Radslavice (Bez. Vyškov), „Zelená Hora“. Ältere Römische Kaiserzeit. Einzelfund. Oberflächensammlung.

STRACHOTICE (OKR. ZNOJMO)

Bez udání tratě. Doba římská. Sídliště. Povrchová prospekce.

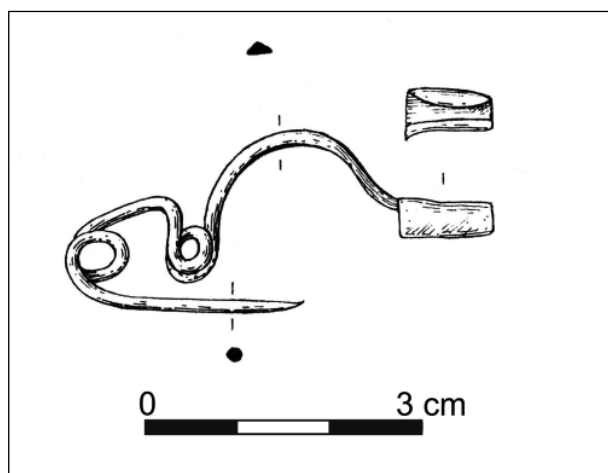
Ze sbírky soukromého sběratele pochází jednoduchá bronzová spona s obdélníkovitou nožkou. Šatové spínadlo bylo nalezeno při detektorové prospekci na katastru obce Strachotice. Uvedená lokalita leží na moravsko-rakouském pomezí, 8 km jihovýchodně od Znojma. Přesná lokace nálezu v rámci katastru obce není autorovi tohoto příspěvku známa.

Jednoduchá spona je stočena z tenkého bronzového pásku. Má silně vyklenutý, souměrný páskový horní lučík, který přechází v obdélníkovitou nožku. Lučík má málo výrazný trojúhelníkový průřez. Zachycovač jde po celé délce nožky a po celé své délce je i přehnutý. Krátké vinutí s horní tětivou je složeno ze čtyř závitů. Tětiva je společně se dvěma zavity a jehlou vychýlená z vodorovné osy (Obr. 7). Šatové spínadlo měří 4,6 cm. Nožka a část lučíku poblíž horního vynutí je zdobena metopovým vzorem.

Spony s obdélníkovou nožkou bývají také někdy označovány jako spony s pravouhloú nožkou. K jejich vývoji se vyjádřila řada badatelů. V Čechách to byl nejprve B. Svoboda, který je považoval za pokračování vývoje vojenských spon starší doby římské (Svoboda 1948, 74–75). Nový pohled na tuto problematiku přinesl na základě výzkumu rozsáhlého žárového pohřebiště v Kostelci na Hané nejprve J. Zeman a po něm i T. Kolník, který zhodnotil slovenské nálezy. Oba badatelé shodně poukazují na podobnost se sponami s podvázanou nožkou, považují proto projednávaný typ spínadel za jejich derivát (Zeman 1961a, 206–207; týž 1961b, 425–426, obr. 2; Kolník 1965, 216).

Výskyt spon s obdélníkovitou nožkou se váže k severnímu Podunají. Nejčastěji se s nimi setkáme na Moravě a na jihozápadním Slovensku (Zeman 1961a, 207; Kolník 1965, 216). Běžně byly vyráběny z bronzů, méně často ze železa (Tejral 1998, 396). Ze Slovenska je známo i několik kusů vyhotovených ze stříbra (Kolínek 1965, 215).

Z pohledu časového zařazení jsou nejstarší exempláře spon s obdélníkovitou nožkou datovány do první poloviny 3. století (Zeman 1961a, 204; Kolník 1965, 216; Peškař 1972, 125). Jejich používání pokračuje do konce doby římské a s pozdními variantami se setkáváme ještě na počátku 5. století. Ty jsou charakteristické rozšířenou odsazenou nožkou a výrazným řasováním (Tejral 1982, 19, obr. 2:8; týž 1998, 396). Spona ze Strachotice těmito znaky nedisponuje, proto můžeme časové zařazení do počátku stěhování národu vyloučit. Moravské nálezy vy-

Obr. 7. Strachotice. Bronzová spona s obdélníkovitou nožkou (kresba: L. Dvořáková).

Fig. 7. Strachotice. Bronze brooch with rectangular tail (drawing: L. Dvořáková).

kazují značnou tvarovou variabilitu průřezů lučíků (Peškař 1972, 122–125, Tf. 36–44). Analogický průřez i silné vyklenutí lučíku nacházíme u spony z rozrušených hrobů ze Švábenic (Peškař 1972, Tf. 39:3). Spínadlo stejně jako většina nálezů z rozrušených hrobů je dnes nerevidovatelné, blíže časově nezařaditelné. Dochovala se pouze nádoba točená na kruhu datovaná do 4. století (Peškař 1961, 78–79). Spony s obdélníkovitou nožkou obecně vykazují nižší chronologickou citlivost, a proto solitérní nález ze Strachotice můžeme datovat pouze rámcově do rozmezí poloviny 3. až 4. století.

Pavel Horník

Literatura

- Kolník, T. 1965:** K typologii a chronologii niektorých spôn zmladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. *Slovenská archeológia* 13–1, 183–230.
- Peškař, I. 1972:** *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha.
- Tejral, J. 1982:** *Morava na sklonku antiky*. Praha.
- Tejral, J. 1998:** Die Grundprobleme der kaiserzeitlichen Fibelforschung im norddanubischen Raum, In: Kunow, J. (ed): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 in Kleinmachnow Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 387–398.
- Svoboda, B. 1948:** *Čechy a Římské impérium*. Praha.
- Zeman, J. 1961a:** *Severní Morava v mladší době římské*. Praha.
- Zeman, J. 1961b:** Zvláštní rysy vývoje spon z mladší doby římské na Moravě a jihozápadním Slovensku. *Památky archeologické* 52, 423–429.

Resumé

The paper publishes the find of a bronze brooch with a rectangular tail, found in the cadastral territory of Strachotice (district of Znojmo). The brooch is generally dated to the half 3rd and 4th century.